

**MEDNARODNA ŠTUDENTSKA DELAVNICA
DOKUMENTIRANJE ISTRSKEGA MESTECA BALE
INTERNATIONAL STUDENT WORKSHOP
MAKING DOCUMENTATION OF TOWN BALE IN ISTRIA**

COBISS 1.05

Ključne besede

arhitektura; dokumentacija; delavnica;
Istra; Bale; meritve; razvoj; renovacija;
študent; trajnostni model; vizija;

Key words

architecture; documentation; workshop;
Istria; Bale; measuring; development;
rennovation; student; sustainable
business model; vision

Izvleček

Prebivalci Bal so usodo vzeli v svoje roke. Razvili so poslovno-socialni model, ki združuje pozitivne lastnosti kapitalističnega in socialističnega sistema. Model upošteva načelo, da je poleg (finančnega) uspeha zelo pomemben tudi način, ki je do njega pripeljal. Staro je z nekim razlogom tako kot je, kar je treba prepoznati kot kvaliteto. In da je kvaliteta pred kvantiteto. Manj je več.

Abstract

Inhabitants of town Bale in Istria developed social-business model, which combines positive aspects of capitalistic and socialistic systems. In this model the main objective isn't just financial success, but also the way, which lead to it. With other words, quality is more important than quantity. So, locals invest in renovation of traditional architecture, infrastructure, agriculture,...

Valentin Slaček, m.i.a.

University of Ljubljana, Faculty of Architecture
Zoisova 12, 1000 Ljubljana
valentin.slacek@gmail.com

1. Uvod

Prvič v zgodovini človeštva se živi v času brez pravega pomanjkanja osnovnih življenskih potrebščin, hrane in zavetja. Prej nasprotno. Problem se velikokrat skriva v prezasičenosti z (nekvalitetnimi) materialnimi dobrinami. Med njimi velik problem predstavlja tudi nekakovostna urbanizem in arhitektura na turistično privlačnih lokacijah v stilu plantaže plastičnih turističnih hišic, prizidkov že prizidanih apartmajev in nakupovalnih centrov, vse z namenom oskrbe čim večjega števila turistov. Na ta način se privlačnost in avtentičnost prostora velikokrat izgubi. Kot kvalitetni turizem se v zadnjem obdobju uveljavlja t.i. "trajnostni turizem", ki ponuja kulinarične in arhitekturne užitke v sožitju z lokalnim prebivalstvom in naravo. Burgundija se na ta način predstavlja s sloganom "joie de vivre" oziroma "veselje do življenja". Hrvaška Istra kot ogromen potencial je v preteklosti vse prevečkrat podlegla želji po hitrem zaslužku na račun degradacije prostora in življenjskega sloga lokalnega prebivalstva. To se kaže predvsem v dolgi mrtvi sezoni med oktobrom in aprilom ter posledično s sezonskim odseljavanjem prebivalstva. Z namenom trajnostnega razvoja ne samo turizma, ampak celotnega prostora skupaj s socialno strukturo, je v Balah pri Pulju potekala mednarodna študentska arhitekturno-urbanistična delavnica s ciljem dokumentiranja obstoječe stavbne dediščine.

2. Bale, mesto z vizijo

Zadnja kriza zahodnega sveta je predvsem izpostavila vprašanje, kako naprej. Vidikov in strategij je veliko, od ravni države pa vse do posameznika. Aktivnejši prebivalci Bal so se organiziral po svoje. Ustanovili so podjetje Mon Perin d.o.o. z namenom tako izboljšanja turistične ponudbe kot dviga kvalitete življenja domačinov v sodelovanju z občino. Vsaka fizična oseba lahko vložijo v družbo lastni kapital, v kateri imajo domačini vedno večinski delež. Na nek način zopet vzpostavljajo združništvo s protekcijo lokalnih interesov. Domačini so v povezovanju začutili priložnost in so se v velikem številu priključili projektu. V prvi fazi je družba povezala lokalno turistično

ponudbo, tako da na trgu delujejo enotno in močno. Del dobička od turizma se neposredno vplaga v izboljšanje turistične ponudbe, izgradnjo infrastrukture (vodovod, kanalizacija, internet,...), kmetijstvo, šolstvo, predšolsko vzgojo, drugi del pa je namenjen izplačilu dobička vlagateljem. Z načrtnim vlaganjem v delavna mesta in v mlade družine se oživlja in prenavlja že obstoječi stavbni fond v skladu z bogatim zgodovinskim izročilom, prebivalcem pa se vrača perspektiva v sicer gospodarsko rahlo podhranjeni regiji. Lahko bi rekli, da aktivno in organizirano življenje kraja zagotavlja razvoj.

3. Tek na dolge proge

Zaradi prevladujočega zavedanja, da cilj ni čimvečji dobiček, ampak kvalitetno življenje, so se v družbi prenove lotili zelo premišljeno. Urbanizem nadaljuje zgodovinsko začrtane smernice starega mestnega jedra na gričku z radialno razporejenimi hišami, ki objemajo staro mestno jedro s kaštelom. Ulice s tem ohranjajo srednjeveški značaj. Obstoječa arhitektura se obnavlja z upoštovanjem starih principov gradnje. Na ta način se je prenovila najbolj izpostavljena stavba mesta, kaštel. V njem ima sedaj svoje prostore občina, prav tako pa s svojimi dvoranami gosti razne pomembne dogodke in razstave. Novogradnje se zlivajo s celoto bodisi z upoštevanjem parametrov starega istrskega arhitekturnega izročila, bodisi kot sodobna arhitektura z neagresivno zasnovo in uporabo lokalnih materialov.

Slika 1: Istrsko mestece Bale z zgoščeno zazidavo in značilno kamnito zidavo.

Figure 1: Town Bale in Istria with dense housing and very typical stone buildings.

Slika 2: Tipična ulica v mestnem jedru, potrebna prenove.

Figure 2: Street, located in the town's center, which should need renovation.

Slika 3: Prenovljeni kaštel po starem principu gradnje.

Figure 3: Town hall »kaštel«, recently renovated in old manner.

Odličen primer sinteze starega in novega je nova športna dvorana na obrobju mesteca zagrebškega arhitekturnega biroja 3LHD. Dvorana je osvojila številne domače in tuje nagrade, med drugim nagrado IOC/IAKS 2009 v konkurenci pekinškega olimpijskega stadiona "Ptičje gnezdo" biroja Herzog&De Meuron in olimpijskega plavalnega centra "Water Cube" birojev PTW Architects, CSCEC, CCDI in Arup. S tem so krajanji pokazali, da želijo ohraniti kvalitetni življenjski vzorec iz preteklosti ter ga nadgraditi s sodobnimi smernicami "zdrave globalizacije". V turizmu se to odraža z možnostjo nastanitve v istrski hiši in kulinarično ponudbo s sestavinami iz okoliških njiv.

4. Vloga študentov mednarodne delavnice

Prvi korak pri celoviti prenovi mesteca je dokumentiranje obstoječega stanja. Dokumenti bodo nato služili za oceno višine investicije obnove, za gradbena dovoljenja obnove, pa vse do detajlnih načrtov interierja. Zaradi velikega obsega dela sta se družba Mon Perin d.o.o. in občina kot vodji projekta obrnili na fakultete za arhitekturo na širšem območju, Zagreb, Ljubljano in Benetke. V sodelovanju vseh vpletenih se je nato oblikovala študentska delavnica na temo "dokumentiranja istrskega mesta Bale", ki je potekala med 5. in 10. majem 2015. Na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani je delo potekalo v okviru obveznega predmeta 4. letnika "Prenova arhitekture in konzervatorstvo" pod okriljem prof. dr. Žive Deu, u.d.i.a in tehničnega sodelavca Valentina Slačka, m.i.a. V prvi fazi je delo intenzivno potekalo na terenu. Na začetku so se študenti seznanili z zgodovino kraja, lokalno kulturo in arhitekturnim izročilom. Nato je teden minil v znamenju meritev mesta. Zaradi napredne laserske opreme je ekipa študentov in profesorjev iz Benetk posnela celoten urbanizem mesta, ljubljanski in zagrebški študenti pa so delo opravili "na roke", izmerili so hiše, potrebne prenove. Zunanost in notranost posamezne hiše sta se izmerili s pomočjo vodne tehtnice, laserskih in tračnih metrov, vse pa se je tudi skrbno fotografsko dokumentiralo.

Meritve se je nato preneslo v računalnike po CAD standardih, natančne pa so bile kljub gradnji "brez pravega kota in vertikalne stene" na nekaj centimetrov.

5. Izdelava posnetka stanja

Delo se je po zaključku terenskega tedna nadaljevalo na fakulteti. Načrti so namreč morali obsegati situacijo, tlorise nadstropij, prečni in vzdolžni prerez in fasade v merilu 1:50 z vsemi potrebnimi opisi, merami in kvadraturami. Končni rezultat je predstavljala tiskana dokumentacija v obliki A3 mape in digitalni zapis za vsa nadaljna projektantska dela. V nadaljevanju delavnice bi lahko sledile še analize posameznih arhitekturnih členov in zgodovinskega razvoja stavb, vendar se je zaradi velikega obsega del študentska naloga tukaj ustavila. Na ta način so se študenti naučili delati posnetek obstoječega stanja, ki je v arhitekturnem smislu obraten od projektiranja. Pri projektiranju proces poteka v smeri glava - roka - objekt, pri dokumentiranju pa objekt - roka - glava. Posnetki stanja se v praksi delajo ne samo za celovito prenavo stavbne dediščine, ampak tudi za legalizacije, dograditve, izdelave notranje in urbane opreme,...

6. Vizija

Celoten projekt je s povezovanjem politike, zasebnih družb, turističnih subjektov, arhitekturnih birojev in akademske sfere že pokazal rezultate. Mesto se prenavlja in pomlajuje, odpirajo se gospodarske priložnosti, ustvarjajo se nova delovna mesta. Lahko govorimo o harmoniji starega in novega, o simbiozi med lokalnim prebivalstvom, kulturnim izročilom in naravo na eni strani in tržno ekonomijo, turizmom in globalizacijo na drugi strani. Delavnica se bo na podoben način ponovno izvedla jeseni z novo generacijo študentov, projektu pa se bo pridružila tudi fakulteta z Dunaja. Ob uspešnem nadaljevanju projekta se bo študentsko delo dokumentiranja arhitekture lahko nadgradilo v projektiranje, ko se bo pripravljalo dokumentacijo za prenavo stavb. S tem bi se nova generacija arhitektov kalila na realnih projektih. Taka šola je pa največ vredna.

Slika 4: Nova športna dvorana arhitekturnega biroja 3LHD, dobitnica nagrade IOC/IAKS 2009 za najboljše vklapljanje v lokalno okolje.
Figure 4: New sports hall, designed by architectural bureau 3LHD, which gained IOC/IAKS 2009 prize for best building, fused in local environment.

Slika 5: Delo študentov, prenašanje izmerjenih podatkov na računalnike.
Figure 5: Students work, downloading measured data to computer.

